

İNSAN YETİŐTİRMENİN ÖNEMİNE VE AKADEMİK ETİŐE BİR BAKIŞ

Hayri COŐKUN*

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Gıda Mühendisliği Bölümü, Bolu, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

GeliŐ tarihi: 15 Aralık 2019
Düzeltilme tarihi: 16 Őubat 2020
Kabul tarihi: 29 Őubat 2020

Anahtar Kelimeler:

Etik, ahlak, akademik etik, insan, huy

Keywords:

Ethic, moral, academic ethic, human being,

ÖZET

Bu makalede akademik hayatta ortaya çıkan bir takım etik konular üzerinde durulmuŐtur. Bu bağlamda; kişisel yapıda, eğitimde, bilimsel çalışmalar ve iş hayatında etik davranışlar ile akademik hayatta karşılaşılan etik sorunların çözümüne ilişkin bir takım değerlendirmelerde bulunulmuŐtur. Etik kavramı temelde insan ile iç içe yaŐayan bir kavram olduğundan, her yönüyle etik bir yapıya sahip insan yetiştirme hususu çalışmada temel hedef olarak ele alınmıştır. Netice olarak, her alanda insani vasıflara sahip nitelikli insan yetiştirme konusunda sistemler kurmaya ve bu sistemlerin bir an evvel hayata geçirilmesinde adımlar atılmasına ihtiyaç vardır.

ABSTRACT

This article focuses on a number of ethical issues in academic life. In this context, personal, educational, scientific studies and ethical behavior in academic life and some individual considerations for the solution of ethical problems in academic life have been evaluated. Since the concept of ethics is fundamentally intertwined with human beings, the issue of raising people with an ethical structure in every aspect is considered as the main objective in this study. As a result, necessary steps were emphasized and the issues should be taken to establish and implement the systems for the human development in all fields with ethical qualifications.

1. Giriş

Yükseköğretim sistemi içerisinde akademi ve akademik çevre oldukça geniş sınırlar içerisinde yer almaktadır. Böyle olunca akademik çevre, öğrenciden başlayıp, en üst unvana sahip öğretim elemanlarına kadar yeniŐ bir yelpazede ele alınmalıdır. Ancak bu bakış tarzı içerisinde deĐiŐmeyen bir Şey var ki oda konu edilenin bir insan olduğudur. Yükseköğretim sistemi içerisinde fen,

sağlık, sosyal ve güzel sanatlar alanlarında öğrenen ve öğreten geniş bir çevre söz konusudur. Bu çevrenin ürünü olarak ta topluma doktor, mühendis, işletmecisi, yönetici, avukat, öğretmeni, sporcu, sanatçı, hemŐire ve daha pek çok alanda insan yetiŐtirilmektedir. YetiŐen bu insanlar da aldığı eğitim doğrultusunda toplumda mesleklerini icra etmektedirler. Ancak ne var ki, günümüzde etik yaklaŐımı öne alarak yetiŐme veya ye-

*Sorumlu yazar: Hayri COŐKUN, E-mail: coskunhayri@ibu.edu.tr, Doi

tiştirmeye yönelik bir sistemimiz bulunmamaktadır. Etik ve ahlaki hassasiyetten uzak bir meslek erbabının, örneğin bir doktorun, avukatın, hâkimin, savcının, mühendisin, işletmecinin, öğretmenin, akademisyenin, gazetecinin vb. topluma ne denli zararlar verebileceğini tahayyül etmek dahi zordur.

Etik ve ahlak ile ilgili tanımları ve felsefi yaklaşımları anlatan pek çok eser mevcuttur (Aktan, 2009; Neves, 2015). Esasında etik ile ahlak arasındaki ilişkiler Mahmutğlu (2009) tarafından geniş bir şekilde kaleme alınmış, etik ve ahlakın farklılıkları ve benzerlikleri ortaya konulmuştur. Bu makalede etik kelimesinin anlamını bazı filozofların yapmış oldukları birbirine zıt tanımlamaları ortaya koyarak veya farklı kaynaklardan bir takım tanımlar getirerek süslü kelimelerle detaylı bir tanımlama yaparak değil; zihinleri karmaşaya srklemeden ve kısa yoldan “etik” kelimesi, “ahlak” anlamında ele alınarak konu izah edilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla bu makalede etik ile ahlak aynı anlamda kullanılmıştır. Bu yaklaşım doğru da olabilir yanlış ta olabilir, ancak burada mesele bunlara değinmek değildir. Ayrıca ahlakın sözlükteki anlamına bakıldığında onun da “huy” olarak açıklandığı görülür. Bir taraftan insan, diğer taraftan huy kelimesi bir araya geldiğinde zihinde taşlar iyice yerine oturmaktadır. Bir de atalarımız şöyle der “beşikte giren huy teneşirde çıkar”. Durum böyle olunca konunun önemi, kapsamı ve karmaşıklığı kendini iyiden iyiye hissettirmektedir.

Ülkemizde bugün itibariyle niversite sayısı 200’ aşmış durumdadır. Böylece yükseköğretimde etik konuların vresi oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Zira niversite çeşitliliği, sayısı ve bu üniversitelerde çalışan akademik personel sayısı ki,

her birinin farklı bir insan oluşu karşınıza ayrı bir kişilik çıkarmakta, konuyu daha da devasa boyutlara taşımaktadır. Zira devlet ve vakıf üniversitelerinde toplamda sadece ğretim elemanı sayısı kabaca 160.000 kişi civarındadır. Bu sayı dahi, böyle bir konuyu hakkı ile değerlendirebilmek için oldukça yüksek bir rakamdır. Bundan dolayı yukarıda bahsedilen akademik çevredeki lisans, yüksek lisans ve doktora ğrencisi bu makalede konu edilmeyecektir. Bu makalede sadece 2547 Sayılı Kanunda tanımlanan ğretim yesi kesimi konu edinilecektir. Burada sunulan tüm bilgiler de sadece kişisel gözlemlerden ibaret olacaktır. şunun da belirtilmesinde fayda vardır ki, burada paylaşılabilecek gözlemler elbette geneli temsil etmemektedir. Mesele akademik camiada görülmemesi gereken etik sorunların varlığına dikkat çekmek ve bunların nasıl çözüleceğine dair kişisel görüşleri paylaşmak olacaktır. Bu bakımdan aktarılan bilgiler genelleştirmeden veya kişiselleştirmeden uzak durarak aktarılmaya çalışılmıştır.

Etik kavramı ile mesleki ilişkileri ortaya koyan pek çok eser kaleme alınmıştır. Örneğin, Aydın (2016) yayınlamış olduğu “Akademik Etik” kitabında konuyu akademik açıdan detaylıca incelemiştir. Öte yandan Arda ve Pelin (1995) tıbbi etik konusunu, Vural (2015) tarım ve gıda güvenliğinde etik ilkelerin önemini, Sayım (2011) etik ve iş ahlakı kavramlarını eserlerinde işlemişlerdir. Bugün etik konusu, her bir meslek grubu tarafından kendi bakış açısı ile ele alınmıştır. Aslında burada odaklanılması gereken meslekler değil, insan olmalıdır. Zira meslek grubu sayısı kadar etikten söz etmek gerekebilir. Oysa etik konusu dünyaya atılan ilk adımdan itibaren ölünceye kadar insanın yaşadığı her çevrede ve insanın ilgilendiği her konuda söz konusu ola-

çağından, daha çok insan yetiştirme üzerinde durulması gerekir. İnsan yetiştirmede önemli bir dönüm noktası olan yükseköğretimde, akademik etik çok ayrı bir öneme sahiptir.

İnsan yetiştiren bir etmen olarak akademik etik yansımalarını dört başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar kişisel etik, eğitim hayatında etik, bilimsel çalışmalarda etik ve çalışma hayatında etik olarak tasnif edilebilir.

2. Kişisel etik

Millet olarak tarihimiz ahlaki ve etik davranışlar bakımından fevkalade güzel örneklerle doludur. Tarihimizde hemen her alanda (ticarete, eğitimde, adalette, askeri vb. alanlarda) kişisel etikte etkili olan Ahilik sistemini örnek almak mümkündür. Ahilikte; vefa, doğruluk, güvenilirlik, cömertlik, tevazu, doğru yola sevk etme, affetme, tövbe etme kişinin sahip olması gereken özellikler arasında yer alır. Ahi bir kişide bulunmaması gereken vasıflar ise (alkol, uyuşturucu, zina, gammazlık, dedikodu, iftira, münafıklık, gurur, kibir, merhametsizlik, sözünde durmama, kin, affetmeme, yalan, ihanet, kadınlara kötü gözle bakma, kişinin ayıbını açığa vurma, cimrilik, gıybet, hırsızlık) maalesef günümüzün de yaygın hastalıkları arasındadır. Ahilik anlayışına göre, bir kişide ahlaki değerler aşınmışsa o kişi, istediği kadar mesleğinde üstün ve başarılı olsun bunun hiçbir kıymeti yoktur. Bu anlayış aslında tüm toplumlar için geçerli olması gereken bir husustur. Diğer yandan Ahiler içinde en dürüst ve en çok saygıya değer olan yaşlı üyelerden biri, teşkilâtın reisi kabul edilmiştir (Kızıler, 2015). Dikkat edilirse Ahilikte her alanda insani değerlere

sahip, nitelikli insan yetiştirilmesi hedef alınmıştır.

Durum tarihimizde böyle iken, günümüzde nasıldır? Sokakta gördüğünüz sıradan birine kişisel etik ile ilgili olarak sorsanız: “Bir akademisyen yalan söyler mi? Veya bir akademisyen hile yapar mı? Veya bir akademisyen iftira eder mi? Veya bir akademisyen kıskanç, cimri, ahlaksız, bencil olur mu? Veya bir akademisyen başkasının malına, ırzına göz diker mi? Veya şiddet uygular mı? Veya hep kendini haklı görür mü? Veya toplum nizamını kaosa sürükleyecek eylemler içinde olur mu?” Sokaktaki insanın bu sorulara elbette hayır cevabını vermesi beklenir. O zaman akademik camianın da bu kabulü haklı çıkaracak hal ve hareketler içinde olması kaçınılmazdır. Zira bu sayılanlar, bir akademisyende bulunmaması gereken davranışlardır. Fakat gerçekte öyle midir? O zaman akademisyenim diyen herkes bu soruyu kendisine sormalı ve kendi öz değerlendirmesini yapmalıdır. Böyle bir hal, davranış tarzı, böyle bir tehlike kendimiz de görüyorsak bugünden tezi yok bunu düzeltme yollarını aramalıyız. Temelde, kişisel etik yapımızı düzeltebilirsek o zaman bu yanımız, eğitime, bilimsel çalışmalara, iş hayatına da kendiliğinden yansiyacaktır. Aksi halde kişisel etik hassasiyetimiz yoksa veya zayıf kalmışsa, o zaman bu sorun diğer alanlara da kaçınılmaz olarak yansiyacaktır. Zira bir atasözümüzde “Bal küpünden bal, sirke küpünden sirke sızar” denilmektedir.

3. Eğitimde etik

Aslında eğitimde etik konusunu Milli Eğitim sistemi içinde, anaokulundan lise sona kadar ele almak gerekir. Şüphesiz bu sistem içerisinde de görev yapan öğretmenlerin

önemi inkâr edilemez. Öğretmenler fakülte-lerinden mezun olup diplomalarını elde ettikten sonra, KPSS sınavında iyi bir puan aldıklarında ve atama kurasında da şansları varsa Milli Eğitim bünyesindeki okullara öğretmen olarak atanmaktadırlar. Acaba tek başına bir diploma, pedagojik eğitim veya KPSS puanı bir insanı öğretmen yapmaya yeterli midir? Her şeyden önce bir öğretmenin insani değerlere sahip olması, öğrencilerine yol göstermesi, örnek bir insan olması gerekmez mi? Mesela sigara içen, öğrencisini aldatan, adil davranmayan, sözünü tutmayan, yalan söyleyen bir öğretmen öğrencisine ne kadar örnek olabilir? İlk ve orta öğretimle ilgili müşahedelerimiz sorunların çok daha derin ve içler acısı durumda olduğunu göstermektedir.

Yükseköğretimde durum çok farklı değildir. Doktorasını bitiren, doçentlik kriterlerini yerine getiren, meslekte beş yılını dolduran bir öğretim elemanı profesörlüğe kadar çıkabilmektedir. Ancak akademisyenler bu basamakları çıkarken hiçbir etik veya ahlaki eğitimden geçmemektedir. Oysa ahlaki değerleri her şeyin üstünde tutan akademik insan kaynağı yetiştirilmesi konusu mevcut sistem içerisinde genellikle dikkatlerden kaçmaktadır.

Zira yükseköğretim sistemi içerisinde öğrenciler bir sınıfa girmekte ve belli gün ve saatlerde ilgili hocalarından birtakım dersler almaktadırlar. Ancak bu hoca sınıfta ne anlatıyor? Ne kadar anlatıyor? Öğrencinin seviyesine inebiliyor mu? Zamanı etkin kullanıyor mu? İyi öğretme konusunda bir endişe taşıyor mu? Anlattıklarını kendi anlıyor mu? Hocanın anlattıklarından öğrencinin zihninde ne kalıyor? Hoca öğrenciyi verdiği ders kapsamında bir kıvama sokabiliyor mu? Ders anlatırken yararlandığı doküman güncel bilgiler içeriyor mu? Bunları

kim denetliyor? Hocanın vicdani muhasebe durumu nedir? Öğrencinin veya idarenin bir yaptırımı var mı? Bu soruları daha da artırmak mümkündür. Sadece bu alana bile girildiğinde devasa bir mesele ile karşı karşıya kalındığı görülür. Elbette burada amaç genelleme veya kişiselleştirme değil, sorunu ortaya koymaktır. Çok güzel örnekler şüphesiz vardır. Ancak bazen tasvip edilmeyen bir eylem bir defa dahi vuku bulsa, iyileri silip götürebiliyor. Örneğin; bir öğretim üyesinin sınav kağıtlarını öğrencilere okuttuğu duyulmuş mudur? Böyle bir örnekte o öğretim üyesinin çalıştığı bölüm veya fakülte hakkında kamuoyu ne düşünür? Bazen etkin ders anlatılmadığını, anlatılardan bir şey anlaşılmadığını, bazen hocalığın güç olarak kullanıldığını, hatta fiziki şiddet uygulandığını, arkasını sınıfa dönerek kısık sesle ders anlatıldığını, öğrencilerin soruları karşısında aciz kalıp öğrenciye hakaret edildiğini, bilgilerin güncellenmediğini, dönemlik ve üç kredilik bir ders için sekiz-on sayfalık bir not verildiğini, ara vermeden ders yapıldığını, öğrenciye bir anda aşırı bilgi yüklemesi yapıldığını, derste problem çözmeksizin sınavlarda problem sorulduğunu öğrencilerden sıkça duymak mümkündür. Bu ve buna benzer sorunların varlığından haberdar olmak ne kadar önemli ise, bu sorunların ortadan kaldırılması için çözümler üretebilmek de o kadar önemlidir. Ancak mevcut sistem içerisinde yöneticilerin bu ve benzeri sorunları çözebilmesi de mümkün değildir.

Diğer bir anlatımla eğitim meselesi daha çok vicdani, kişiye bağlı, denetimi zor ve akademik özgürlüğe konu olmasından ötürü mevzuatımızda yaptırım olarak pek fazla bir hüküm bulunmamaktadır.

Eğitimi veren akademik kesim, alan öğrenci kesimidir. Akademik kesim, toplumun en

üst düzeydeki okumuş kesimidir ve hatta tüm meslek gruplarını, araştırmacı ve aynı zamanda üniversitelere hoca yetiştiren kesimidir. Kısaca topluma örnek olması beklenen bir kesimden bahsedilmektedir. O zaman etik yönden ne kadar kaliteli bir akademik insan kaynağına sahip olunursa, öğrenciler de bundan o kadar çok nasibini alır. Aksi halde akademisyenliğimizi ve insanlığımızı sorgulamak durumunda kalırız.

4. Bilimsel çalışmalarda etik

Bu konu ile ilgili yakın zamana kadar uygulamada kalan yönetmelikte ancak açık intihal tespiti halinde bir yaptırım söz konusu olabiliyordu. Bir de o zamanlar düzenleme yönetmelikle yapıldığı için muhataplara mahkemeler ceza veremiyordu. Geçmişten günümüze gelindiğinde, bir eserin tamamının veya bir bölümünün intihaline ilişkin pek çok dava konusu ve bu davalarla ilgili Yargıtay içtihatları görebilmek mümkündür. Yapılan bir intihal eyleminde bir öğretim üyesi bir veya birkaç eseri (kitap, makale, sanat eseri vb.) kendi eseri gibi göstererek bastırıp dağıtmış, bu eser/eserleri akademik atama ve yükseltmelerde kullanmış; şikâyet üzerine idarenin açtığı soruşturma neticesinde öğretim üyeliğinden çıkarılmış, ardından konuyu mahkemeye taşımıştır. Mahkemeden de yukarıda dile getirilen gerekçeyle beraat etmiştir. Bu şahıs geri dönüp işine başladığı gibi, alamadığı maaşların da tamamını almış, hatta alamadığı maaşların faizi yanında tazminat talebinde de bulunmuştur. Şimdi bu şahsı kim tutabilir? Mevzuatımızda etik kusurlar ile ilgili 1982 yılından 2016 yılına kadar yaklaşık 35 yıldır sadece bir madde vardı, o da bu şekilde uygulanamamış ve 35 sene boyunca yapanın yanına kâr kalmış oldu. Üstelik böyle bir şa-

hıs hakkında soruşturma açanlar da kendilerine düşman kazanmış oldu. Nasıl olsa bir şey olmuyor diye diğerlerine de kötü örnek oluşturdu.

Yükseköğretim Kurulu 2/12/2016 tarihinde 2547 sayılı kanunda yaptığı bir değişiklikle öğretim üyelerinin bilimsel çalışmalarda olası etik kusurlarına yönelik çeşitli cezai yaptırımlar getirmiştir. Bu cezai yaptırımlar etik kusurun şiddetine göre tasnif edilip karşılığında cezai hükümler öngörülmüştür. Bu kusur ve cezaların yer aldığı 53. Madde tüm öğretim üye ve elemanları tarafından dikkatle okunmalıdır. Bu maddede yer alan hususlar kısaca şöyle özetlenebilir (Anonim, 1981);

1. Yapılan yayınlara verilen destekleri yayında belirtmemek “uyarı” cezasını,
2. Hasta haklarına riayet etmemekle başlayan, izne tabi olan hususlara uymamak ile devam eden ve nihayet akademik atamalarda yayınlara ilişkin yanıltıcı beyanlarda bulunmak hususları “kınama” cezasını,
3. Bilimsel çalışmalarda çevreye zarar vermek, alınan bilgileri ve kullanılan imkânları amacı dışında kullanmak, mükerrer yayın kullanımı, dilimleme, yayınlanan eserde yazar olma hususunu tartışmaya açacak davranışlarda bulunma gibi hususlar “aylıktan kesme” cezasını,
4. Yapılan çalışmalarda kişilere zarar vermek, uydurma veri kullanmak, veri tahrif etmek, verileri bir takım çıkarlar doğrultusunda kullanmak hususları “kademe ilerlemesinin durdurulması” cezasını,

5. Başkalarının çalışmalarını kendi eseri gibi göstermek “niversite ğretim mesleğinden çıkarma” cezasını gerektirmektedir.

Yukarıda sayılan etik kusurlara ilişkin cezai müeyyideler gündeme geleli henüz üç yıl olmuştur. Etik kusurların kanunda yer alması önemli bir gelişmedir. Bu müeyyidelerin ne kadar başarı sağladığı veya sağlayacağı zamanla ortaya çıkacaktır.

şunu da belirtmekte fayda vardır ki, etik kusurların 2547 sayılı kanuna işlendiğinden haberi olmayan ğretim yesi varlığından ve hatta bazen de bu mevzuatı istismar edenlerin varlığından da bahsetmek mümkündür. Oysa bu konudaki farkındalık en st seviyede olmalıdır. Bir ğretim yesi etik açıdan hatalara düşmekten korunmak için ilgili mevzuatı iyi bilmelidir.

Diğer yandan dikkat edilirse kanunda bazı etik kusurlar hafif sayılmakta ve bazıları da ağır yaptırımlar içermektedir. Bunun elbette hukuki bir temeli bulunabilir. Ancak eğer bir ğretim elemanının etik davranışlarda kusuru varsa ve bu kusur alışkanlık haline gelmişse bu kusurun büyüğü veya küçüğü söz konusu olmaması gerekir. Çünkü küçük kusuru işleyen, büyüğünü de içler. Dolayısıyla önemine binaen, öncelikle insani vasıfları haiz akademisyen yetiştirmek temel hedef olmalıdır. Kanunda etik kabahatlerle ilgili önem arz eden bir diğer husus da delillendirme konusudur. Bazen sırf kıskançlık, düşmanlık veya bir başka ruhsal hastalık nedeniyle iftira atılabiliyor veya soruşturmacılar da ipin ucunu kaçırınca ortaya mağduriyetler hatta bazen facialar da çıkabiliyor. Tüm bunlar etik olmadığı gibi helal de değildir.

5. İş hayatında etik

Öğretim yelerinin çalışma hayatında etik kusur sayılabilecek davranışları ile ilgili olarak gerek 657 sayılı kanunda ve gerekse 2547 sayılı kanunda çeşitli yaptırımlar bulunmaktadır. Ancak bu yaptırımlar ne kadar düzeltici veya yola getirici niteliktedir tartışılmalıdır. Bazı etik kusurlar var ki, sürekli tekrarlandığı halde herhangi bir karşılığı olmamaktadır. Örneğın bir ğretim yesi bir meslektaşına iftira niteliğindeki bir suçu isnat etmesi kabahat sayılmıştır. Ancak ne var ki iftira atılan suçsuzluğunu ortaya koyduğu halde, konuyu soruşturan merci geriye dönük olarak, mevzuat emretmesine rağmen, iftira atana yaptırımda bulunmayabilmekte ve yapanın yanına kr kalabilmektedir. Bu dahi sistemde güven bunalımına neden olmakta, şirazeden ıkmişları zapturapt altına alamama acziyetine düşürmektedir. Bir ğretim yesi düşünün, başka bir ğretim üyesine bir suç uydurarak iftira atıyor, iftirasını yetkili mercilere yazılı veya sözlü iletiyor. Yetkili merciler de gerekli titizliği göstermeden adeta kendisine anlatılanlarla yetineerek mağduru mahkemeye sevk edebiliyor. Mahkeme olayın farkında olmuşsa ne ala, olamamışsa, o zaman mağdurun vay haline. İçin en kötü yanı artık o mağdur o suçu işlememiş olsa dahi, yani mahkemeden de be- raat etse bile kamu ve toplum nazarında üzerine atılan suçu işlemiş gibi muamele görebilmektedir. Böyle bir durumda bu için altından kim nasıl kalkacaktır. Aslında etik bir kusur diye olayı hafife almamak gerekir. Bu konuda yaşanmış nice telafisi mümkün olmayan travma örnekleri mevcuttur. Böyle bir durumda iftira atanın etik kusuru var ancak, atılan iftirayı ayırt edemeyen kolluk kuvvetinin veya iddiayı delillendirmeden mahkemeye taşıyan yargı mensubunun etik

kusuru ne olacaktır? Aslında tüm bu kesimlerin eğitim aldığı, mezun olduğu yerler üniversitelerdir. Bu bakımdan üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerinin etik hassasiyetlerinin yüksek olması, şarttır, elzemdir. Zira üniversite öğretim üyesinin hassasiyeti yoksa bunu toplumun diğer kesimlerinden beklemek de doğru değildir.

6. Etik sorunların aşılması için önerilebilecek bazı çözüm yolları

Etik, ahlak veya insanın edindiği huy doğuştan mıdır, yoksa sonradan kazanılabilir mi? Ya da her ikisi de mümkün olabilir mi bu tartışılabilir. Yaşanan etik sorunların önüne bireyin iyi yetişmesi, iyi eğitim verilmesi ile geçilebilir mi? Bunların mercek altına alınması gerekir. Ancak her şeyden önce řu da belirtilmelidir ki, aile olarak, toplum olarak, devlet olarak insan yetiştirmeye daha fazla zaman ve daha fazla kaynak ayrılmalıdır. Kaynak ve zaman ayırmak elbette hiç de kolay değildir. Her bakış açısının, her camianın, her kesimin kendine ait bir düşüncesi ve çözümü vardır. Önemli olan evrensel olanı ortaya koymak ve onu hayata geçirmektir.

O zaman en baştan, insan daha dünyaya ayak basar basmaz etik ve ahlak eğitimine başlanmalıdır. Etik değerleri yüksek bir toplum yetiştirmede eğitime özen göstermeye, hassas davranmaya bugün başlansa dahi, se-meresi en erken 20-30 sene içinde ancak alınabilir. Fakat devletlerin hayatı dikkate alınırsa bu çok da uzun bir süre değildir. Etik sorunların temel kaynağı insan olduğu için, eğitime çok erken yaşlarda başlanması gerekmektedir. Bu konuda meşhur atasözümüz “Ağaç yaş iken eğilir” unutulmamalıdır. İnsanın etik eğitimi bugünden tezi yok Ahilik gibi bir anlayışla yapılandırılmalı ve

kurumsallaştırılmalıdır. Kısa vadede üniversitede görev yapan tüm araştırma görevlilerinden başlayarak tüm akademik kesimlere vakit geçirilmeden etik eğitim, etik mevzuat ve etik farkındalık konularında programlar düzenlenmelidir. Ancak bu eğitimleri verecek kimselerin etik problemleri olmamalıdır. Üniversitelerde oluşturulacak bir mekanizma ile etik hassasiyetler sürekli gündemde tutulmalı, süreçler oluşturulmalı, izlenmeli ve raporlanmalıdır. Tarihimizde Ahilik müessesesi yüz yıllar boyu başarılı kalmıştır. Hızlı mesafe almak için, tarihte kurulan sistemlerden ve yaşanan tecrübelerden azami derecede faydalanılmalıdır. Bir başka çözüm de etik davranışların ödüllendirilmesi olabilir. Böylece iyi davranışlar, iyi ahlak ve iyi huyların toplumda örnek alınmasına ve yaygınlaşmasına vesile olunabilir.

7. Sonuç

Sonuç olarak bir öğretim üyesini, hayatın her noktasında etik kusurlardan uzak tutacak sistemler oluşturulmalıdır. Bu sistemler top yekûn toplumsal bir değişim ile sonuçlanabilir.

Kısa vadede bir takım cezai müeyyideler etik kusurların önüne geçilmesinde etkili olabilir. Ancak insana daha en baştan bu eğitim verilir ve verilen bu eğitim ailede ve okullarda iyi korunur ve geliştirilirse o zaman mutlak başarı elde edilebilir. Ancak böyle yapılırsa etik ve ahlak seviyemiz için daha iyi bir düzey yakalanması mümkün olabilir.

Aksi halde etik veya ahlaki hassasiyeti olmayan, etik davranma konusunda vicdani sorumluluğu bulunmayan ve başarıya ulaşmak için her şeyi kendisine mubah sayan bir akademik yapıdan; kaliteli eğitim, yüksek

teknoloji üretimi ve sanayi ile işbirliği yapılarak ülkenin kalkınmasına katkıda bulunulması, katma değere sahip bilgi üretilmesi ve topluma faydalı olunması beklenemez.

8. Kaynaklar

Aktan, C.C. (2009). Ahlak ve ahlak felsefesine giriş. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi Cilt 1, Sayı 1, 2009 ISSN: 2146 - 0817 (Online).

Anonim, (1981). Yükseköğretim Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>. Erişim Tarihi: 15.1.2020.

Arda, B. Pelin, S.Ş. (1995). Tıbbi etik: Tanımı, içeriği, yöntemi ve başlıca konuları. Ankara Tıp Mecmuası (The Journal of The Faculty of Medicine) Vol. 48 : 323-336.

Aydın, İ. (2016). Akademik etik. Pegem Akademi. Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti. Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1 İskitler/ANKARA.

Kızıler, H. (2015). Osmanlı toplumunun sosyal dinamiklerinden ahilik kurumu. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt: 4, Sayı: 2, 2015 Sayfa: 408-423.

Mahmutoğlu, A. (2009). Etik ve ahlak: Benzerlikler, farklılıklar ve ilişkiler, Türk İdare Dergisi, Yıl: 81, Haziran-Eylül 2009, Sayı 463-464, sayfalar: 225-249.

Neves, M. P. (2015). Ethics, as a philosophical discipline. Springer Science+Business Media Dordrecht Pages 1-17.

Vural, H. (2015). Tarım ve gıda güvenliğinde etik ilkelerin önemi. U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 2015, Cilt 29, Sayı 2, 193-202.